

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 28/05-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 30. marca 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Lubyho v konaní o sťažnosti Beáty Korolovej, bytom K., zastúpenej advokátkou JUDr. Ľ. V., K., ktorou namietala porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 1557/99, za účasti Okresného súdu Košice - okolie, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Beáty Korolovej na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 1557/99 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Košice - okolie **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 1557/99 konal bez zbytočných prietahov.

3. Beáte Koroľovej priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice -okolie p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 28/05 z 26. januára 2005 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť Beáty Koroľovej (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice - okolie (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 1557/99.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka podala 20. decembra 1999 okresnému súdu „*Žalobu na úhradu mzdy*“.

Sťažovateľka uviedla, že ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nebola vec právoplatne skončená.

V sťažnosti sa sťažovateľka domáhala, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom okresného súdu bolo porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a súčasne žiadala, aby jej ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 300 000 Sk.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. 181/05 doručeným ústavnému súdu 28. februára 2005, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Vec napadla na tunajší súd dňa 20. 12. 1999. Predmetom konania je náhrada mzdy. Zároveň bol podaný i návrh na nariadenie predbežného opatrenia.

Dňa 6. 2. 2001 bolo vo veci nariadené pojednávanie na deň 26. 3. 2001, ktoré bolo odročené na deň 26. 4. 2001 z dôvodu, že sa na pojednávanie nedostavil odporca, u ktorého nebolo doručenie vykázané. Navrhovateľka dňa 26. 3. 2001 návrh na nariadenie predbežného opatrenia vzala späť. Pojednávanie určené na deň 26. 4. 2001 bolo odročené na 11. 6. 2001, pretože odporca sa dňa 25. 4. 2001 písomne ospravedlnil a chcel byť prítomný na pojednávaní. Dňa 9. 5. 2001 odporca predložil opisy mzdových listov navrhovateľky. Odporca dňa 8. 6. 2001 požiadal súd o odročenie pojednávania stanoveného na deň 11. 6. 2001 za účelom mimosúdnej dohody. Na pojednávaní dňa 11. 6. 2001 navrhovateľka uviedla, že nie je ochotná akceptovať mimosúdnu dohodu. Pojednávanie bolo odročené na deň 6. 9. 2001, na ktoré sa navrhovateľka nedostavila napriek tomu, že termín pojednávania vzala na vedomie. Pojednávanie bolo odročené na deň 21. 11. 2001, na ktorom boli vypočutí účastníci konania. Pojednávanie bolo odročené na deň 7. 3. 2002, pretože odporca ako aj svedkyňa sa na pojednávanie nedostavili a nepredložili súdu požadované doklady. Na pojednávaní dňa 7. 3. 2002 bola vypočutá svedkyňa L. B. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom pripojenia spisu 17 C 415/97, ako aj o predloženie úplnej evidencie dochádzky navrhovateľky za mesiac máj 1997.

Ďalšie pojednávanie bolo stanovené na deň 17. 3. 2003, ktoré bolo odročené pre práceneschopnosť odporcu. Pojednávanie dňa 9. 4. 2003 sa nezúčastnil odporca. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom doplnenia dokazovania znaleckým dokazovaním z odboru ekonomika a podnikanie, odvetvie personalistika - mzdy.

Pojednávanie vo veci bolo stanovené na deň 17. 12. 2003, ktoré bolo odročené na deň 21. 1. 2004 z dôvodu, že doručenie odporcu nebolo vykázané. Pojednávanie dňa 21. 1. 2004 bolo zrušené z dôvodu PN prejednávajúceho sudcu.

Uznesením č. k. 7 C 1557/99-61 zo dňa 19. 7. 2004 bol vo veci ustanovený súdny znalec a zároveň bola navrhovateľke uložená povinnosť zložiť zálohu na znalecké dokazovanie. Proti uzneseniu, v ktorom bola navrhovateľke uložená povinnosť zložiť zálohu na znalecké dokazovanie, podala navrhovateľka odvolanie.

Uznesením Krajského súdu v Košiciach č. k. 12 Co 254/04-69 zo dňa 7. 12. 2004 bolo uznesenie prvostupňového súdu zrušené vo výroku o zložení zálohy.

Dňa 20. 1. 2005 bolo uznesenie tunajšieho súdu 7 C 1557/99 zo dňa 17. 7. 2004 zrušené v časti týkajúcej sa osoby znalca a bol ustanovený súdny znalec Ing. J. Š.

Spis je na lehote za účelom vypracovania znaleckého posudku.

V čase napadnutia veci prejednávajúcou sudkyňou bola JUDr. S., u ktorej sa ročný nápad vecí pohyboval v rozpätí od 230 vecí do 300 vecí (rok 2000 = 224 vecí, rok 2001 = 298 vecí), pričom skončila v roku 2000 232 vecí a v roku 2001 253 vecí. I napriek tomu výkonu sa pohyboval zostatok v senáte 362 vecí.

Zároveň je potrebné poukázať na skutočnosť, že k určitým prieťahom, ktoré vznikli v konaní, boli spôsobené z objektívnych dôvodov, a to prevažne veľkou obmenou prejednávajúcich sudcov na tunajšom súde v posledných rokoch, ako aj enormnému zaťaženiu prejednávajúcich sudcov, kde zostatky v jednotlivých senátoch sa pohybujú do 400 vecí pri priemernom mesačnom výkone nad 25 vecí mesačne.

Po odchode JUDr. S. od 1. 1. 2003 na Krajský súd v Košiciach celý senát 7 C (666 vecí) prevzala od 1. 1. 2003 JUDr. E. K., ktorá od 29. 6. 2003 bola dlhodobo práceneschopná a od 21. 1. 2004 je na materskej dovolenke. Počas výkonu práce vybavila JUDr. K. 194 vecí a rozhodla 117 vecí. Za uvedené obdobie jej napadlo 184 vecí. Dňa 15. 10. 2003 bol preložený na tunajší súd JUDr. L. Š. z Krajského súdu Prešov, ktorý prevzal časť senátu JUDr. K. a to 382 vecí. Medzi týmito vecami sa nachádza aj vec sťažovateľa. Prejednávajúci sudca JUDr. L. Š. bol práceneschopný v mesiaci november 2003 celý mesiac, ako aj celý mesiac január, február 2004. Od 10. 5. 2004 má pozastavený výkon funkcie a od 1. 6. 2004 bol senát JUDr. Š. prerozdelený.

Následne ho prevzala JUDr. T., ktorá má v senáte 371 civilných vecí 16 Cb vecí a 87 Er vecí, ktorá po oboznámení sa s obsahom spisu začala vo veci konať.“

Obsah spisu okresného súdu potvrdzuje úkony uvedené v jeho vyjadrení z 28. februára 2005, a preto ústavný súd poukazuje len na úkony uvedené v tomto vyjadrení, ktoré považuje za preukázané.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov,

sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť (skutkovú, právnu), na základe ktorej by sa malo preskúmané konanie vyhodnotiť ako zložité. Spory týkajúce sa mzdových nárokov tvoria súčasť bežnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov, pričom existuje aj dostatok na vec sa vzťahujúcej štandardnej judikatúry. Na eventúalnu zložitosť veci nepoukázal vo svojom vyjadrení ani okresný súd. Ani potreba znaleckého dokazovania nie je takou skutkovou okolnosťou, ktorá by odôvodňovala záver o možnej skutkovej zložitosti veci. Nejde totiž o také znalecké dokazovanie, ktoré by vyžadovalo, ako to vyplýva z doterajšieho priebehu konania, osobitné odborné znalosti, spoluprácu znalca s inými odborníkmi (konzultantmi), prípadne by existovala možnosť iných komplikácií pri podávaní znaleckého posudku.

2. Pri hodnotení správania sťažovateľky ako účastníčky preskúmaného konania neboli zistené žiadne skutočnosti ani okolnosti, ktoré by ústavný súd mohol pripísať na ťarchu sťažovateľky v súvislosti s predĺžením priebehu konania. Je pravdou, že sťažovateľka sa nezúčastnila pojednávania uskutočneného 6. septembra 2001, no táto jej neúčasť nemala podstatný vplyv na spomalenie konania, keďže nasledujúce pojednávanie sa uskutočnilo 21. novembra 2001.

3. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd vec hodnotil, bol postup okresného súdu v konaní.

V priebehu posudzovaného konania ústavný súd zistil tri obdobia, keď v prvom a druhom prípade v dôsledku nečinnosti a v treťom prípade v dôsledku nesústredeného konania okresného súdu došlo k priesťahom v konaní.

Okresnému súdu trvalo viac ako 1 rok, kým od doručenia návrhu (20. decembra 1999) nariadil 6. februára 2001 termín pojednávania na 26. marec 2001.

V druhom prípade sa uskutočnilo pojednávanie 7. marca 2002 a nasledujúce pojednávanie nariadil okresný súd až po takmer jednom roku (20. februára 2003) s termínom pojednávania 17. marca 2003.

Tretie obdobie konania poznačené nesústredenosťou postupu okresného súdu ústavný súd vymedzil od 9. apríla 2003, keď okresný súd odročil pojednávanie na neurčito „za účelom doplnenia dokazovania znaleckým dokazovaním z odboru ekonomika a podnikanie, odvetvie personalistika - mzdy, a to za účelom zistenia priemerného mesačného zárobku navrhovateľky u odporcu za 1. kvartál 1997“, do 19. júla 2004, keď okresný súd uznesením nariadil avizované znalecké dokazovanie. Ako nesústredený postup je možné vyhodnotiť aj tú skutočnosť, že okresný súd, vychádzajúc zrejme z vyjadrenia sťažovateľky na pojednávaní uskutočnenom 9. apríla 2003, keď uviedla, že napriek tomu, „že momentálne nepracuje, preddavok na trovy dôkazu zloží, nakoľko má záujem na urýchlenom ukončení sporu“, uložil sťažovateľke bez overenia jej aktuálnych pomerov po viac ako jednom roku a troch mesiacoch od jej vyhlásenia zaplatiť preddavok za znalecké dokazovanie. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) po podaní odvolania sťažovateľky uvedené uznesenie okresného súdu z 19. júla 2004 v časti zaplataenia preddavku na znalecké dokazovanie zrušil. Jedným z dôvodov zrušenia citovaného uznesenia v napadnutej časti bolo podľa krajského súdu aj to, že rozhodnutie o zložení zálohy sťažovateľkou nebolo ničím odôvodnené a v spojení s ďalším procesným pochybením viedlo krajský súd k jeho zrušeniu.

Existenciu priedahov v konaní potvrdil aj okresný súd vo svojom vyjadrení z 28. februára 2005, keď uviedol, že došlo: „... k určitým priedahom, ktoré vznikli v konaní, boli spôsobené z objektívnych dôvodov, a to prevažne veľkou obmenou prejednávajúcich sudcov na tunajšom súde v posledných rokoch, ako aj enormnému zaťaženiu prejednávajúcich sudcov, kde zostatky v jednotlivých senátoch sa pohybujú do 400 vecí pri priemernom mesačnom výkone nad 25 vecí mesačne.“

Uvedené argumenty nemohol ústavný súd akceptovať s poukazom na svoju predchádzajúcu judikatúru (napr. I. ÚS 119/03), podľa ktorej „I keď nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať sa ťarchu účastníkom súdneho konania a mieru ochrany ich práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na dlhodobo obmedzené personálne kapacity príslušných súdov“.

Okrem uvedeného hodnotenia veci podľa troch základných kritérií ústavný súd prihliadol aj na predmet sporu (povahu veci) a jeho význam pre sťažovateľku. Ústavný súd zbral v danom prípade do úvahy tú skutočnosť, že pracovné spory sú z hľadiska zbytočných prietahov spormi mimoriadnej citlivosti (prísnejšie chápanie prietahov) (napr. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 82/02). Pri celkovom hodnotení bral ústavný súd do úvahy aj okolnosť „*pokračujúcej právnej neistoty*“ sťažovateľky, pretože právny základ nárokov namietaného konania vychádza (pripojený súdny spis) z konania o neplatnosť výpovede danej sťažovateľke, ktoré na okresnom súde prebiehalo od 20. júna 1997 a bolo skončené rozsudkom krajského súdu sp. zn. 17 C 304/97 z 28. septembra 1999, ktorým bol potvrdený prvostupňový rozsudok okresného súdu z 29. apríla 1998 určujúci, že výpoveď z pracovného pomeru daná sťažovateľke 10. júna 1997 je neplatná.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní, ktoré je na ňom vedené pod sp. zn. 7 C 1557/99, došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prietahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľka domáhajúca sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala priznať jej primerané finančné zadost'učinenie v sume 300 000 Sk z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti.

Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadost'učinenia.

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 1557/99, berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu, najmä význam uplatňovaného

nároku pre sťažovateľku (mzdový nárok odvíjajúci sa od výsledku konania o neplatnosť výpovede, ktoré na okresnom súde prebiehalo od 20. júna 1997), ako aj skutočnosť, že konanie vo veci nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 40 000 Sk za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

V danom prípade ústavný súd o úhrade trov konania úspešnej sťažovateľky nerozhodol, pretože si ju jej právna zástupkyňa neuplatnila a trovy konania ani nevyčíslila.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. marca 2005